

de Strandloper

45e jaargang • nummer 2

juni 2013

Vereniging voor Natuur
& Vogelbescherming
Noordwijk

foto: Hein Verkade

Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk

Bestuur

P.J. Spierenburg (Peter), voorzitter, Hercules 88, 2221 MD Katwijk pjspierenburg@planet.nl
F. Faber (Franciska), Secretaris, Emmastraat 20, 2211 CN Noordwijkerhout 0252-370342,
franciska.faber@kpnmail.nl
K. Vegter (Koene), penningmeester, Golfweg 39, 2202 JH Noordwijk koenevegter@planet.nl
P.J. Nooijen (Nel), Joh. Molegraafstraat 14, 2201 LK Noordwijk nel.nooyen@hetnet.nl
A. Swanen (Anneke), Waterkers 69, 2231 DN Rijnsburg a.swanen@ziggo.nl

Contributie € 10,- (minimaal) per jaar.

Rekeningnummer: 2573795 t. n.v. Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

Bij de eerste Strandloper van het nieuwe jaar wordt een acceptgiro meegestuurd.

Ledenadministratie

Adreswijzigingen en aanmelden nieuwe leden: K. Vegter, Golfweg 39, 2202 JH Noordwijk
koenevegter@planet.nl

De Strandloper

De Strandloper is het kwartaalblad van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

Oplage : 600 exemplaren.

De redactie bestaat uit: H. de Bruijn, C. Erkelens, W.J. Kuijper en C.M.J. Verweij.

Inleveren kopij: Stakman Bossestraat 68, 2203 GL Noordwijk.

of via E-mail: keeserkelens@hotmail.com

Bezorging: Jan Jacobs, Prins Bernardstraat 7, 2202 LD Noordwijk, Telefoon: 071-3610396

jan-jacobs@zonnet.nl

Homepage vereniging: <http://www.strandloper.nl>

Het laatst verschenen nummer van de Strandloper en oude nummers zijn ook te downloaden vanaf onze website.

Jan Verwey Natuurcentrum

Het Jan Verwey Natuurcentrum is gevestigd in de bibliotheek van Noordwijk, Zilverschoon 20, 2201 SX Noordwijk. Onze uitgebreide natuurbibliotheek, die regelmatig wordt aangevuld met nieuwe uitgaven, heeft hier ook een plaats gekregen. Informatie over de natuur in en rond Noordwijk wordt gegeven met behulp van informatiepanelen en informatieve stands.

Voor groepsbezoek (schoolklassen en dergelijke) is het centrum het gehele jaar geopend. Contactadres:

natuurcentrumnoordwijk@gmail.com

Het Natuurcentrum is verder geopend tijdens de inloopochtenden op iedere eerste zaterdag van de maand tussen 10.00 en 12.00 uur. Zie hiervoor ook de bijgesloten agenda.

De Strandloper wordt gedrukt op FSC® gecertificeerd papier.

Druk: Multicopy, Katwijk

Sluitingsdatum inleveren kopij voor De Strandloper 45e jaargang nummer 3: 18 augustus 2013

Niets uit dit tijdschrift, met uitzondering van korte citaten, mag worden gereproduceerd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in welke vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van het bestuur van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

Inhoud:

Voorplaat: foto Hein Verkade, opmaak René van Rossum	pag. 1
Activiteitenagenda, Franciska Faber, Peter Spierenburg	pag. 4
Bestuursmededelingen, Franciska Faber, Peter Spierenburg	pag. 6
Aankondiging Waddenweekend 2013, Ruurd Eisenga	pag. 9
Museum Noordwijk: Tosca van den Haak De uitzondering, Franciska Faber	pag. 10
Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek, Jelle van Dijk	pag. 11
• Jacques de Raad & Laura Kooistra (redactie) 2012. <i>De Nieuwkoopse Plassen Op en top een topmoeras.</i>	
• Mark Zekhuis & Nico de Vries 2012. <i>Fauna van Rottum.</i>	
• Julia Dotulong & Ineke Westbroek 2011. <i>Catalogus van het Bomenmuseum in de Haagse wijk Wateringse Veld.</i>	
• Gert Bayens & Joop Mourik 2012. <i>Lezen in het duin. Nagenieten van de Gouden Eeuw.</i>	
Jan Jacobs: van vele markten thuis, Franciska Faber	pag. 14
Schoonmaak en inventarisatie nestkastjes Vinkeveld 23 maart 2013, Jos Zonneveld en Rob Choufoer	pag. 15
Extreem winterweer: extreme aantallen meeuwen op het strand, Hein Verkade	pag. 16
Rondje Groen, W. Andelaar	pag. 18
Waarnemingen januari, februari en maart 2013, Peter Spierenburg	pag. 19

Boerenzwaluw

Foto: Hein Verkade

Eind juni zijn de meeste Boerenzwaluwen druk bezig om de jongen van hun tweede broedsel groot te brengen. De sterkste vogels starten zelfs een derde legsel. Met gemiddeld vier tot vijf jongen levert dat 12 tot 15 vliegvlugge jongen per paar op. Dit is hard nodig want driekwart sneuvelt in het eerste levensjaar tijdens de zware trektocht naar Afrika. Alleen de sterkste vogels keren terug in het volgende voorjaar. Dan wacht hen een nieuw probleem, want steeds meer koeien- en varkensstallen worden afgesloten vanwege Europese regels. Veel boeren vinden dat zelf ook jammer. Boerenzwaluwen zijn steeds meer afhankelijk geworden van paardenstallen en kwekerijen waar de vogels nog welkom zijn. Mooie voorbeelden in onze streek zijn de kwekerij van de familie van den Berg aan de Boender en de paardenstallen van de familie Wassenaar in Oud-Leeuwenhorst. Op beide plaatsen broeden elk jaar zo'n 20 paartjes. De foto is bij de familie Wassenaar genomen. *Hein Verkade*

Activiteitenagenda

Inloopochtenden

Zaterdag 6 juli 10.00 – 12.00 uur
Zaterdag 3 augustus 10.00 – 12.00 uur
Zaterdag 7 september 10.00 – 12.00 uur

Jeugdactiviteiten

De jeugdactiviteiten zijn bestemd voor de jeugd van 6-12 jaar, tenzij anders vermeld. De kosten bedragen € 1 per kind. Deelnemen is alleen mogelijk na aanmelden via het e-mail adres: jeugdnatuurclubnoordwijk@live.nl. Je krijgt een e-mail ter bevestiging. In verband met de maximale groepsgrootte is het helaas niet mogelijk deel te nemen zonder aanmelding vooraf!

De meeste binnenactiviteiten van de jeugdclub vinden plaats in het Jan Verwey Natuurcentrum, Zilverdijk 20 in Noordwijk.

Slootjes-excursie

Zaterdag 15 juni
Tijd: 10.00 – 11.15 uur

Locatie: Varkensboslaan (achter Offem)

Wel eens ontdekt wat er zoal leeft in een slootje? Om daar achter te komen gaan we samen met onze gids Wim Kijper op onderzoek. Met een beetje geluk vangen we ook deze keer de grote waterkever of salamander, kleine stekelbaarsjes of de vreemd gevormde bloedzuiger.

Libellen en vlinders

Zaterdag 6 juli
Tijd: 10.30 – ca. 12.30 uur

Locatie: vertrek om 10.30 uur vanaf de Northgo sporthal
In de omgeving van De Zilk gaan wij met onze gids Jaap Eisenga op zoek naar libellen en vlinders. Hij gaat ons vertellen over de leefwijze van deze mooie insecten. Wel hebben we hier mooi zomerweer voor nodig ...

Op zoek naar zeediertjes

Zaterdag 7 september
Tijd: 10.00 – 11.30 uur
Verzamelpaats: Koningin Wilhelminaboulevard ter hoogte van de vuurtoren
Wij gaan met Annet op zoek naar zeediertjes: garnalen, visjes, heremietkreeftjes en nog veel meer. De bedoeling is dat jullie een garnalennetje meenemen en zelf gaan vissen. Samen bekijken we wat we allemaal gevangen hebben. Kijk even naar het weer of je je laarzen of je korte broek aandoet. Voor emmers e.d. wordt gezorgd.

Vleermuisexcursie

Vrijdag 20 september
Tijd: 19.30 – ca. 21.00 uur
Plaats: vertrek vanaf het koetshuis van het Leeuwenhorstbos aan de Goeweg.

Als het donker wordt gaan de vleermuizen op jacht naar voedsel. Met behulp van een batdetector - dit apparaat vangt het ultrasone geluid van jagende vleermuizen op - gaan we onder leiding van onze gids Gerard van der Klugt op zoek naar deze bijzondere dieren.

Let op: deze excursie is voor de jeugd van 6-14 jaar.

Excursies

Het e-mail adres voor informatie over of aanmelden voor de excursies is excursiesvnn@gmail.com

Grote Sterns foto: René van Rossum

Vogelexcursie Schouwen

Zondag 23 juni

Tijd: 8.00 - 17.00 uur

Plaats: vertrek vanaf de Northgohal

Rond Schouwen zijn broedvogels als Kluut, Tureluur, Grote Stern, Visdief, Noordse Stern en Dwergstern vaak op korte afstand te bewonderen. Ook andere water- en moerasvogels zullen ongetwijfeld in beeld komen.

Aanmelden:

excursiesvnn@gmail.com of
bij Jelle van Dijk (071-3610833).

Vogelexcursie Noord-Holland Noord

Zaterdag 27 juli

Tijd: 8.00 - 16.00 uur

Plaats: vertrek vanaf de Northgohal

We rijden eerst naar de Hondsbossche. Aan de land- en zeezijde zijn altijd veel vogels te zien. Hierna volgen we een route langs bollenvelden die na de 'oogst' onder water zijn gezet. Kans op allerlei steltlopers zoals Kemphaan, Bontbekplevier en Krombekstrandloper. Ook de Lachstern hopen we hier te zien. Hierna verder naar Wieringen

*Op zoek naar zeediertje !
foto: Mariska de Graaff*

voor honderden Zwarte Sterns en andere watervogels. Aanmelden op excursiesvnnv@gmail.com of bij Rien Sluijs (071-3610945).

Vogelexcursie Workumerwaard

Zaterdag 24 augustus

Tijd: 8.00 - 17.00 uur

Plaats: vertrek vanaf de Northgohal

De eerste stop is bij de haven van Den Oever waar altijd veel wadvogels zijn te zien. Hierna over de Afsluitdijk naar Friesland. We volgen de weg langs de dijk en stoppen op diverse plaatsen tussen Makkum en Workum. Naast allerlei riet- en moerasvogels hopen we hier ook Reuzensterns te zien. Deze vogels onderbreken hun trek vanuit Scandinavië naar Afrika om hier te ruien. De terugweg voert ons via Lemmer en Lelystad naar huis. Aanmelden op excursiesvnnv@gmail.com of bij Jos Zonneveld (071-3620336).

waddenweekend Schiermonnikoog

13, 14 15 september

Meer informatie op pagina 9..

Strandexcursie

Zaterdag 28 september

Tijd: 15.00 - 17.00 uur

Plaats: vertrek vanaf De Koele Costa (afrit 21)

Na de lezing in het Jan Verwey Natuurcentrum op vrijdag 27 september neemt Ellen van der Niet ons de volgende dag mee naar het noorderstrand. Hopelijk hebben wind en stroming flink wat materiaal op het strand gedeponeerd. Aanmelden op excursiesvnnv@gmail.com of bij Frank-Peter Scheenstra (tel. 0252-377733).

Lezingen

Elke laatste vrijdag van de maand in voor- en najaar vindt een lezing plaats in het Jan Verwey Natuurcentrum aan Zilver schoon 20. Voor deze vaste vrijdagavondlezingen geldt:

- De toegang is gratis. De zaal gaat open om 19.30 uur. Vol = vol
- Wie zeker wil zijn van een plaatsje kan dit voor 2 euro per persoon reserveren via lezingenvnnv@gmail.com. (Gepast) betalen aan de deur. Gereserveerde kaartjes kun je tot 19.50 uur ophalen.

NB. De toegangskaarten voor de eventuele extra lezingen die we organiseren met Boekhandel Van der Meer en de Bibliotheek Noordwijk zijn verkrijgbaar bij de boekhandel, in de bibliotheek en op de avond zelf aan de zaal. De kosten daarvoor zijn € 5 per kaartje.

Je kunt de kaartjes hiervoor **niet** reserveren via het lezingenvnnv e-mail adres. Dat is alleen voor de vaste vrijdagavondlezingen.

Schelpen en andere strandvondsten

Vrijdag 27 september

Schelpen, allerlei soorten zeewier, zeesterren en af en toe een vis. Wie kijkt er niet nieuwsgierig naar wat er allemaal aanspoelt op het strand?

De strandwacht Katwijk-Noordwijk volgt dit al 35 jaar systematisch. Elk weekend zoeken zij het strand tussen Katwijk en Noordwijk af. Iedere keer is het anders. Soms liggen er vele kwallen op het strand. Een paar dagen later kunnen deze weer verdwenen zijn en liggen er vooral doubletjes van de Tere Platschelp en leuke horentjes. Weer een week later zijn er vooral wulken eieren te vinden.

Onze plaatsgenote Ellen van der Niet van de Strandwacht vertelt wat er voor onze kust leeft en op het strand aanspoelt, welke nieuwkomers er zijn en welke factoren bepalen wanneer iets aanspoelt. Wie dan de smaak te pakken heeft gekregen kan de volgende dag direct mee met een excursie om zelf mee te zoeken.

Groene pijlvis (Zaaierschild) (MH)

"Pecten" (Pecten) bij Zandvoort, Oosterschelde (MH)

Alleen met zeepvallen bij Zandvoort, Oosterschelde (MH)

Groene slak (Zee-slimak) (MH)

Enkele strand-vondsten uit **Schelpdieren van Nederlandse Noordzeegebied**, Ecologische atlas van de mariene weekdieren

Bestuursmededelingen juni 2013

Het lezingenseizoen is alweer achter de rug. We hebben weer een aantal zeer interessante avonden mogen beleven. Verrassend was bijvoorbeeld de lezing van grottenkenner Herman de Swart. Hij bood een boeiend kijkje in de onbekende wereld van de grotten. Van het ontstaan, tot het effect van duisternis op dier en mens en de ontwikkeling van het leven in grotten. Ook de lezing over bijen viel in de smaak. Wie wist dat in onze omgeving tientallen soorten bijen voorkomen? Een overzicht van de bijen rondom Noordwijk en Katwijk is te bekijken op www.denederlandsebijen.nl. De drukbezochteste lezing dit seizoen was ongetwijfeld die van Gerrit Jan Zwier over zijn boek 'Altijd Noorwegen'. Voor een volle zaal vertelde hij onder andere over Nederlanders in het Gudbrandsdal, zijn bezoek aan het afgelegen Jan Mayen eiland en zijn wandeling in Lapland in de voetsporen van W.F. Hermans (Nooit meer slapen).

Drukte bij de lezing van Gerrit Jan Zwier over 'Altijd Noorwegen' (foto Franciska Faber)

Jeugd

Ook de jeugdactiviteiten waren weer zeer populair. Bij de braakballen workshop is de groep inmiddels in tweeën gesplitst, om te voorkomen dat we te veel kinderen moeten teleurstellen. Naast braakballen uitpluizen trok de Jeugdclub er ook op uit, onder andere naar de sterrenwacht van Foucault in De Zilk. Daar liet de familie Van Straalen de kinderen via een planetarium en een imposante sterrenkijker kennis maken met het heelal.

De Jeugdclub bij de Sterrenwacht van Foucault (foto's: Mariska de Graaff)

Excursies

Er werden de nodige boeiende excursies georganiseerd, o.a. naar Poelgeest. De deelnemers hier lieten zich door het koude weer niet afschrikken. Door de kou en bevroren grond hielden de grutto's de kop veelal onder de veren, maar een deel van de stinzenplantenflora bloeide al bij het landgoed.

Succesvolle vogelzangcursus

De Vroege Vogelzangcursus van Dineke Kistemaker was dit voorjaar met meer dan 30 deelnemers weer een groot succes. De cursus bestond uit een aantal theorieavonden en enkele excursies. Wil Heemskerk, bekend van de CD's 'Luisteren in het Duin', verzorgde een geluiden practicum. Met de excursies trof de groep steeds goed weer en bijna alle 'doelsoorten' die bij de theorie aan bod kwamen werden gehoord en gezien. Tot grote vreugde van de cursisten zelfs de Appelvink. Bij de excursies kreeg Dineke hulp van gidsen Anneke Swanen, Annelies Marijnij, Kees Verwey, Gab de

Crook, Wil Heemskerk en Peter Spierenburg. Daardoor konden ze in kleine groepjes op stap. Verschillende cursisten hebben zich ook aangesloten bij de vereniging. Langs deze weg willen we Dineke en iedereen die meegeholpen heeft de cursus tot een succes te maken, hartelijk danken!

Ochtendmist in de AWD bij de Vroege Vogelzangcursus- de gidsen (foto's Hans Hoogendam)

Dank aan vrijwilligers

Al die succesvolle activiteiten zouden we niet kunnen organiseren zonder de hulp van tientallen vrijwilligers. Om hen te bedanken en hen in het zonnetje te zetten, organiseerden we in april een gezellige avond. We verrasten Jan Jacobs met de mededeling dat hij onze Vrijwilliger van het Jaar was, vanwege zijn jarenlange inzet op vele terreinen. Teveel om in deze bestuursmededelingen op te sommen. Ook bedanken we langs deze weg graag nogmaals Ab de Crook en John de Ridder voor hun inspanningen voor de 12+ club de afgelopen twee jaar. Helaas lopen tieners niet snel warm voor de natuurvereniging.

Jan Verwey Natuurcentrum

Via Lorenzo Maginzali kregen we een aantal mooie aanwinsten voor het Jan Verwey Natuurcentrum. Hij schonk ons vijf opgezette vogels, waaronder een ijsduiker. Onze hartelijke dank daarvoor. Ze zullen van pas komen bij onder andere de educatie activiteiten in ons centrum.

Tot nu toe was Ineke van Dijk altijd de contactpersoon voor het Jan Verwey Natuurcentrum en voor de scholenbezoeken in het bijzonder. Voor het komende seizoen draagt zij het stokje over aan Anneke Swanen en Tineke Verloop. Anneke wordt de algemene contactpersoon voor het Jan Verwey Natuurcentrum. Tineke wordt de nieuwe contactpersoon voor de scholenbezoeken. Het e-mail adres blijft: natuurcentrumnoordwijk@gmail.com. Langs deze weg willen we Ineke alvast bedanken voor haar enorme inzet en enthousiasme de afgelopen jaren!

Tentoonstelling Tosca van den Haak

Wie een bezoek brengt aan het museum Oud-Noordwijk, ziet hier wellicht enkele bekende beelden. Dat klopt! Momenteel is er een tentoonstelling over de Noordwijkse kunstenaar Tosca van den Haak. Zij heeft onze vereniging destijds enkele beelden geschonken, waaronder een uil en een steltloper. We hebben ze in bruikleen gegeven aan het museum, speciaal voor de tentoonstelling. Deze duurt nog tot en met 29 september. (zie ook pagina 10)

Algemene ledenvergadering

In maart vond onze jaarlijkse ledenvergadering plaats. Aan de orde kwamen onder andere het jaarverslag, het financieel jaarverslag en de begroting. Deze werden door de vergadering goedgekeurd. Je kunt ze nalezen in de Strandloper van maart 2013. De kascommissie (Jos Zonneveld en Toine Nooijen) gaven ook hun akkoord. Volgend jaar controleren Toine Nooijen en Wim Plaatzer de boeken. Sam van der Meij is benoemd als nieuw lid van de kascommissie voor 2015.

In de vergadering was Ruurd Eisenga aftredend als bestuurslid. Hij stelt zich niet herkiesbaar. Dat betekent dat er op het moment van schrijven een vacature is voor een bestuurslid. We zijn hard op zoek naar iemand die de open plek van Ruurd in wil vullen. Voorzitter Peter Spierenburg bedankte Ruurd tijdens de vergadering voor zijn bijdrage de afgelopen zes jaar als bestuurslid. Ruurd heeft samen met de excursiecommissie invulling gegeven aan een succesvol excursieprogramma en ook als bestuurslid zullen wij hem missen. Gelukkig blijft hij wel actief binnen de vereniging, met name in de organisatie van het Waddenweekend. Ruurd's plek in de excursiecommissie is inmiddels overgenomen door Jos Zonneveld. We wensen Jos veel plezier en succes.

Bestemmingsplannen

Per 1 juli mogen, vanwege een nieuwe wet op de ruimtelijke ontwikkeling, alle bestemmingsplannen niet ouder dan 10 jaar zijn. Daarom kwamen er het afgelopen jaar regelmatig al dan niet aangepaste bestemmingsplannen langs ter visie. We hebben onlangs o.a. gereageerd op het bestemmingsplan Estec, waar de natuurtoets, waar het bestemmingsplan op gebaseerd is, onder de maat bleek. Het bestemmingsplan Zee, Strand en Duin is conserverend van aard. Dat wil zeggen dat er niet of nauwelijks nieuwe ontwikkelingen in het gebied worden toegestaan. Daar zijn we blij mee (en zo hebben we dan ook officieel gereageerd), want er staat onder andere in dat het aantal strandhuisjes niet zal worden uitgebreid op nieuwe locaties en er is ook geen sprake van andere extra activiteiten op andere plekken dan nu is toegestaan.

We blijven hier een vinger aan de pols houden, want uit ervaring weten we dat er altijd weer nieuwe plannen opduiken om iets te doen met het 'lege' strand. Noordwijk ontleent zijn aantrekkingskracht voor bezoekers voor een belangrijk deel aan de ligging tussen mooie natuurgebieden en een strand waar ook de ruimte is om uit te waaien. Natuur is het kapitaal voor de badplaats, maar helaas wordt dat nog wel eens vergeten.

Strandhuisjes foto: take2noordwijk

Noordvoort

Peter Spierenburg heeft met een aantal leden van de vereniging een werkgroep gevormd om een strandreservaat handen en voeten te geven en daarvoor een actieve lobby te starten. Een strandreservaat is een langgekoesterde wens van de vereniging en staat al in het Natuurbeleidsplan van de gemeente Noordwijk. Het streven is het strandreservaat onderdeel te maken van het plan Noordvoort, dat momenteel in uitvoering is. Daarin werken Waternet, Hoogheemraadschap Rijnland, de gemeenten Noordwijk en Zandvoort, Rijkswaterstaat en Staatsbosbeheer samen aan natuurlijk zeereepbeheer. Als vereniging zien we graag dat strandzoning hier onderdeel van wordt, met de drukte voor de

Noordvoort foto: Joost Bouwmeester

boulevard en de rust bij Noordvoort. Afgelopen winter heeft Waternet in de zeereep stuifkuilen gemaakt. Zand en wind hebben daar weer de ruimte, zodat de zeereep zich weer natuurlijk kan vormen. Waternet heeft ook gezorgd voor een mooi uitkijkpunt. Wat zou er nu mooier zijn als je hier straks de zeehonden op het strand kunt zien rusten? En de Drieteenstrandlopers zich hier zien verzamelen voor welverdiende rust na een drukke dag tussen de strandbezoekers? We denken dat dat mogelijk is, als de betrokken partijen een aantal maatregelen nemen om de rust te bevorderen. Inmiddels hebben we eerste gesprekken gevoerd met de gemeente Noordwijk en Zandvoort en we zijn hoopvol over het vervolg.

MODB

Van het Milieu Overleg Duin- en Bollenstreek (MODB) vernamen wij dat zij hebben gereageerd op het bestemmingsplan Oosterduinse Meer van de gemeente Noordwijkerhout. Een tweede punt van aandacht zijn de plannen voor de Duinpolderweg; de plannen om de N206 bij De Zilk door te trekken naar de Haarlemmermeer om daar aan te sluiten op de A4. Deze wordt ook wel de NOG genoemd, de Noordelijke Ontsluiting Greenport. De Vereniging Behoud de Polders en een platform van deskundigen verenigd onder de naam NOG Beter zijn van mening dat de aanleg van de Duinpolderweg een ernstige aantasting van het open graslandgebied betekent tussen Hillegom en Bennebroek, een aanslag op het wandelbos van Vogelenzang en op het fraaie bollenlandschap langs de duinvoet van de AWD. Ze hebben een alternatief tracé voorgesteld. Algemene informatie vind je op www.noord-holland.nl/duinpolderweg.

Namens het bestuur, Peter Spierenburg en Franciska Faber

WADDENWEEKEND 2013

Het jaarlijkse waddenweekend gaat dit jaar naar het prachtige eiland Schiermonnikoog.

We verblijven 13, 14 en 15 september in De Kooiplaats.

Gelegen dichtbij wad, duin en polder. De gelouterde waddenganger kent De Kooiplaats van vorige edities met ietwat gedateerde inrichting. Maar er is goed nieuws: de accommodatie van toen is afgebroken en opnieuw opgebouwd! Een prima uitvalsbasis om het eiland te verkennen! (zie ook www.kooiplaats.nl)

We vertrekken vrijdag aan het begin van de middag en hopen zondagavond weer thuis te zijn. Voor de zaterdag en de zondag worden fietsen gehuurd.

Tijdens het traditionele waddenweekend heeft u gelegenheid om nader kennis te maken met andere leden. Daarnaast wordt er uiteraard veel tijd besteed aan excursies op het eiland waarbij vogelwaarnemingen centraal staan. Er is echter ook aandacht voor planten en insecten, waaronder vlinders en libellen.

Door de grootte is Schiermonnikoog in een weekend fietsend en te voet helemaal te verkennen. Er is goed zicht op het wad met de vele duizenden zich daar verzamelende trekvogels. Het achterland biedt wat zoetwater en op beperkte schaal polders, die als

hoogwaterrustplaats gebruikt worden. In de bossen en het dorp kunnen we diverse doortrekkende zangvogels vinden, waarbij we soms op verrassende zeldzaamheden

stuiten! Het waddenweekend is voor iedereen geschikt, van beginnend vogelaar tot expert dus meldt u gerust aan!

U begrijpt dat het een unieke kans is het eiland Schiermonnikoog te verkennen, met al het moois wat er groeit en bloeit! Een kans die u niet voorbij kunt laten gaan!

Meldt u daarom snel aan, bij voorkeur voor eind juli, door overmaking van een bedrag van **€ 100** op rekeningnummer 2573795 ten name van Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk onder vermelding van Waddenexcursie 2013 en uw naam.

Uw aanmelding is pas definitief na overmaking van het betreffende bedrag.

Om de organisatie goed te laten verlopen wil ik u vragen zich ook per e-mail aan te melden. Daarbij ontvang ik graag de volgende gegevens:

- Naam, adres en telefoonnummer (bij voorkeur ook mobiel)
- Wilt u chauffeur zijn (vergoeding benzine / parkeerkosten)
- Vertrekt u op eigen gelegenheid naar de boot (beperkte vergoeding vervoerskosten)

Ruurd Eisenga

Julianastraat 3, 2202 KA Noordwijk

excursiesvnn@gmail.com

Foto: George Hageman

Foto: Jos Zonneveld

Museum Noordwijk: Tosca van den Haak

De uitzondering

6 april - 29 september

Franciska Faber

In Museum Noordwijk is er op dit moment een tentoonstelling over het werk van Tosca van den Haak. Zij was een van de eerste vrouwelijke kunstenaars in Nederland die zich specialiseerde in de dierplastiek. Vanaf 1957 exposeerde ze regelmatig in Nederland.

Een aantal van haar beelden schonk ze aan de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk. Ze hebben een plekje gekregen in het Jan Verwey Natuurcentrum. Voor de duur van de tentoonstelling zijn ze in bruikleen gegeven aan het museum.

Leuntje Antonia (Tosca) van den Haak werd geboren op 23 maart 1918 te Noordwijk aan Zee. Ze woonde in de Hoofdstraat op de plek waar nu de HEMA staat. Tosca kreeg al vroeg interesse in de natuur en met name in de uitzonderingen die de natuur voortbracht. Als jong meisje kon ze uren dwalen door de Noordwijkse natuur.

Ze wilde graag biologie studeren, maar dat mocht niet van haar vader. Uit woede is ze rond 1940 bij de

pottenbakkerij van haar oom Koen Mertens Sr. (1889-1953) gaan werken. Hier werd ze praktisch opgeleid.

Tosca van den Haak had een duidelijke voorkeur voor de dierplastiek. De dieren boetseerde ze eerst in grove chamotte waarna ze in Noordwijk in de oven bij haar neef Koen Mertens jr. (1926) werden gebakken.

Ze haalde haar inspiratie uit de Noordwijkse natuur, zoals het strand en de duinen. Tosca was ook regelmatig in de dierentuin te vinden. Tosca bekeek de dieren door een speciale bril om zo diep mogelijk in het wezen van de dieren door te dringen, om uiteindelijk karakter te kunnen geven aan een ruwe homp klei. Ze zag in deze dieren iets van de mens, want de mens en het dier staan volgens Tosca dicht bij elkaar dan men denkt. Haar dieren lijken ook menselijke trekjes te hebben. Ze maken je vrolijk en toveren een glimlach op je gezicht. Dit was ook net de bedoeling van Tosca van den Haak.

Op onderstaande foto van Museum Noordwijk werkt Tosca aan een van onze beelden.

Tosca van den Haak
de uitzondering

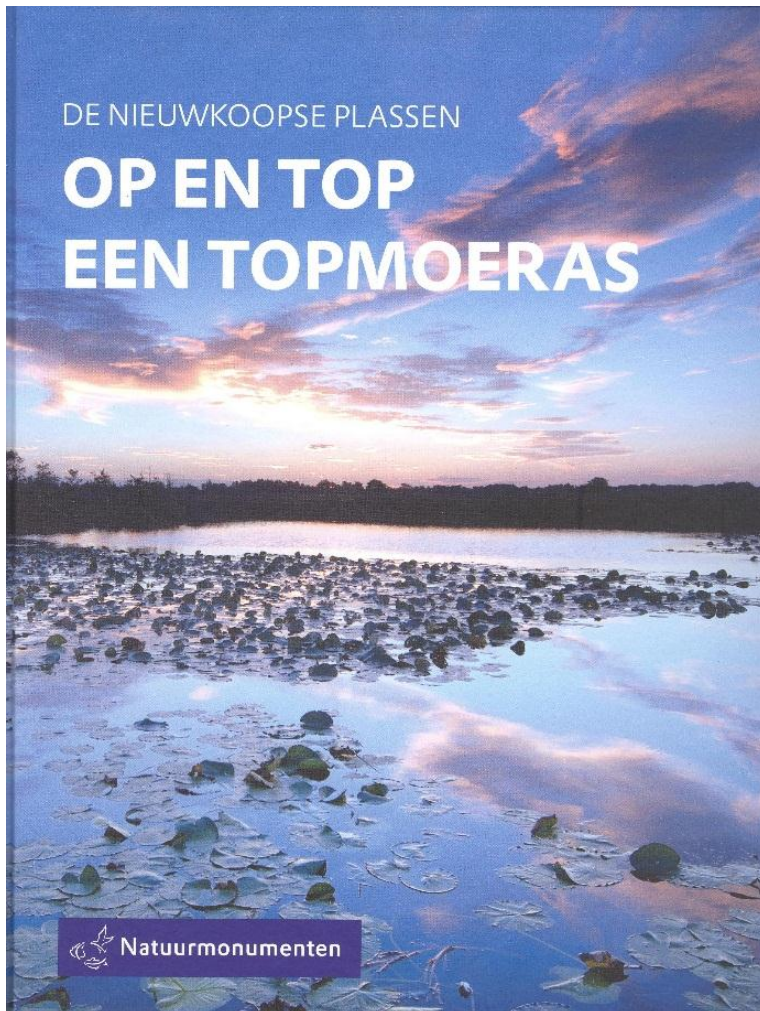
www.museumnoordwijk.nl

Nieuw in de Jan Verwey Bibliotheek

Jelle van Dijk

Jacques de Raad & Laura Kooistra (redactie) 2012. *De Nieuwkoopse Plassen Op en top een topmoeras*. Uitgegeven door Natuurmonumenten, 's-Graveland. 198 pagina's. Prijs € 26,50.

De Nieuwkoopse Plassen zijn bij velen bekend. Noordwijkse schaatsers trekken vaak naar Nieuwkoop, waar zij meestal beter schaatsijs vinden dan in de Duinen Bollenstreek. Een schaatstocht door dit moerasgebied is een belevenis! In voorjaar en zomer trekt dit gebied veel natuurliefhebbers, die met roeiboot of fluisterboot het moeras verkennen. De laatste jaren trekt het nabijgelegen nieuwe natuurgebied "Groene Jonker" veel aandacht vanwege de grote vogelrijkdom, met soms bijzondere soorten als Geoorde Fuut en Porseleinhoen. Het werd hoog tijd dat er weer een goed boek over dit belangrijke gebied verscheen. Het vorige dateerde namelijk al uit 1975 (Den Held & Den Held, *Het Nieuwkoopse Plassengebied*). Dat het een goed boek is geworden, besef je onmiddellijk als je het even doorbladert. Het is een mooi verzorgde uitgave met fraai

fotowerk en goed leesbare teksten. Het is de redactie gelukt allerlei deskundigen een hoofdstuk te laten schrijven. Zo komen we hier bekende namen tegen als die van Kars Veling (libellen), Kees Mostert (kleine zoogdieren), Henk van der Kooij (reigers, Aalscholver en Lepelaar), Jan van der Winden (Zwarte Stern) en

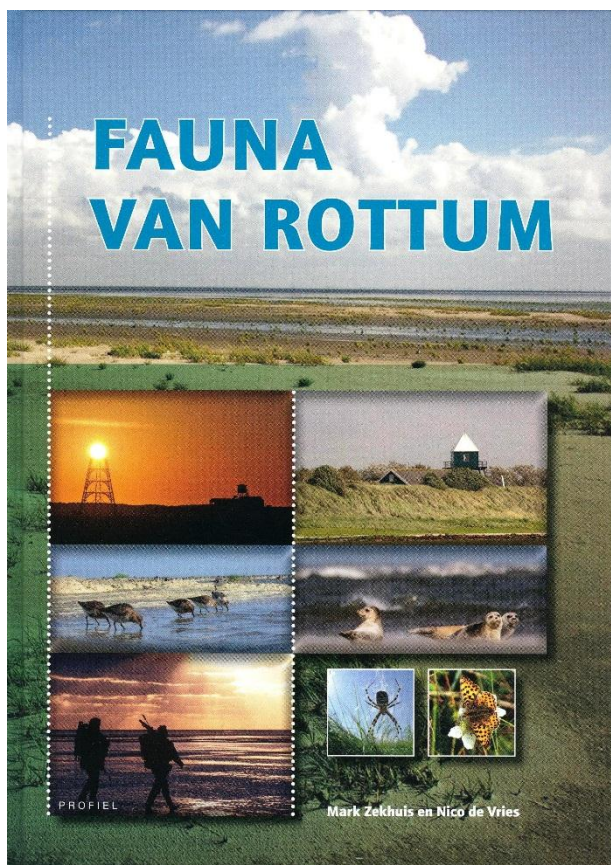
Hanneke Den Held (planten, mossen en paddenstoelen). Jacques de Raad nam de amfibieën en de kleinere moerasvogels voor zijn rekening en Laura Kooistra voegde een mooi hoofdstuk over de vorming van dit bijzondere landschap toe.

Interessant zijn ook de hoofdstukken over de cultuurhistorische aspecten. Daarbij komen de oude gebruiksvormen aan bod. Ook is er aandacht voor de schilders van de Haagse School, die naar Nieuwkoop en Noorden trokken om inspiratie op te doen, zoals Willem Roelofs en J.H. Weissenbruch.

De Nieuwkoopse Plassen zoals we die nu kennen, zijn het resultaat van eeuwenlang menselijk ingrijpen in het uitgestrekte veenmoeras, dat zich hier rond het begin van de jaartelling had gevormd. Daarbij heeft turfwinning een belangrijke rol gespeeld. Ook het snijden van riet voor dakbedekking en het verzamelen van 'ruigt' ten behoeve van de landbouw (afdekken van kwetsbare gewassen) zorgden er voor dat hier het zo typerende veenmosrietland ontstond. Enkele jaren geleden had ik het geluk een dagje mee te mogen met Hanneke den Held en Jacques de Raad om in een stuk veenmosrietland bijzondere planten te inventariseren. Het vinden van de mij bekende Groenknolorchis (vroeger *Sturmia* geheten) was geen probleem, maar het vinden van de minuscule plantjes van de Veenmosorchis (vroeger *Malaxis* genoemd) viel beslist niet mee.

Het in stand houden van het veenmosrietland vergt grote inspanningen, omdat het vroegere gebruik vrijwel overal verdwenen is. Zouden Natuurmonumenten en het Zuid-Hollands Landschap hier alleen bordjes met "Verboden Toegang" plaatsen, dan zou het snel gedaan zijn met de grote rijkdom aan bijzondere plantensoorten. Het gebied zou geheel dichtgroeien en binnen enkele decennia in een moerasbos veranderen.

Voor de instandhouding van het moeras is dus regelmatig onderhoud in de vorm van maaien en zagen noodzakelijk. Van groot belang is ook de waterkwaliteit. Die wordt voor een deel bepaald door het water dat in de zomer wordt ingelaten om het water op peil te houden. Gelukkig is de kwaliteit daarvan flink gestegen. Het belang van de waterkwaliteit wordt onderstreept door het *Woord vooraf*, dat ondertekend is door Jan Jaap de Graeff, (ex)directeur van Natuurmonumenten en Gerard Doornbos, dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Mark Zekhuis & Nico de Vries 2012. *Fauna van Rottum*. Uitgeverij Profiel, Bedum. 208 pagina's. Prijs € 19,95.

Vanaf het begin van de jaren zeventig organiseert onze vereniging jaarlijks het waddenweekend. Daarbij worden vooral Vlieland en Terschelling bezocht, maar soms is onderdak geregeld op Texel, Ameland of Schiermonnikoog. Het is niet mogelijk ook de meest oostelijk gelegen eilandjes Rottumerplaat en Rottumeroog (met het nabijgelegen Zuiderduin) te bezoeken. Dankzij het nieuwe boek *Fauna van Rottum* kan iedereen zich nu toch een idee vormen van deze bijzondere eilandjes. De gegevens zijn verzameld door vogelaars, die hier in de winter watervogeltellingen houden en door de vogelwachters, die in het broedseizoen enkele maanden achtereen op de eilandjes verblijven.

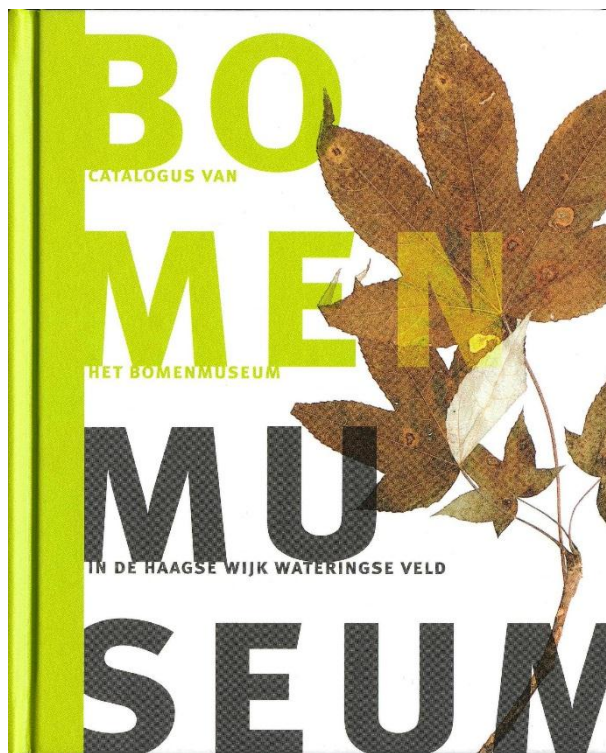
De laatsten hebben in het zomerseizoen ook op de insecten gelet zodat er bekend is geworden welke vlinders, libellen en bijen deze eilandjes weten te bereiken. Natuurlijk is er ook een hoofdstuk over de strandfauna opgenomen. Wat je niet direct verwacht, is dat ook Konijn en Rugstreeppad hier te vinden zijn. Dood aangespoeld zijn Mol, Muskusrat en Egel. Naast aangespoelde, dode Reeën zijn er ook waarnemingen van Reeën die de oversteek wel wisten te halen (en ook weer terugliepen).

In het boek is uiteraard de meeste ruimte besteed aan het vogelleven op de eilanden. Zowel de broedvogels als de trekvogels komen uitvoerig aan bod. Op de eilandjes samen zijn in de loop der jaren 284 soorten vastgesteld. Dat is verbluffend veel als je bedenkt dat er vrijwel geen boom- en struikbegroeiing te vinden is. Vooral het aantal bijzondere trekvogels is groot, waarbij vooral de gorzen

opvallen. Liefst 13 soorten gorzen zijn hier gezien, waarbij zeer zeldzame soorten als Witkeelgorzen, Grijze Gorzen, Bruinkeelortolaan en Wilgengorzen.

Het gehele boek is fraai geïllustreerd met talrijke foto's, die vrijwel allemaal op de eilandjes zelf gemaakt zijn. Velen zullen het als een gemis ervaren dat geen hoofdstuk aan de vegetatie is gewijd, hoewel er wel veel gegevens over bekend zijn. Zo werd op de laatstgehouden Variadag van FLORON (december 2012) een mooie lezing over de flora van deze eilandjes gegeven. Dat leidt misschien nog eens tot een mooi boek over de vegetatie van deze bijzondere eilandjes.

Julia Dotulong & Ineke Westbroek (eindredactie Esther de Vor - van Wijk) 2011. *Catalogus van het Bomenmuseum in de Haagse wijk Wateringse Veld*. Uitgever Ontwikkelingscombinatie Wateringse Veld. 524 pagina's. Prijs € 32,50.

Van Ira van der Valk (boekhandel Stroom, Den Haag) ontvingen we dit unieke bomenboek. Eind jaren negentig werd gestart met de bouw van zo'n 8000 woningen ten zuidwesten van Den Haag bij het dorp Wateringen. De groenvoorzieningen vormden hier geen sluitpost op de begroting, want al in 1997 werd de kunstenaar Herman de Vries aangetrokken om in de wijk iets bijzonders op 'groengebied' te ondernemen. Dit mondde uit in het Bomenmuseum, een uniek project in ons land. In 2008 opende minister Ronald Plasterk dit bijzondere museum en in 2011 vond de laatste aanplant plaats.

In de wijk Wateringse Veld zijn zo'n 400 verschillende boomsoorten aangeplant, daarmee menig arboretum overtreffend. Bij elke boom in de wijk staat de naam aangegeven en met behulp van de prachtige catalogus zijn allerlei bijzonderheden over die boom te vinden.

Van elke boomsoort is verrassend veel informatie beschikbaar. Zo is er altijd een foto van een boom in volle wasdom, maar vaak ook een foto van een jong exemplaar zoals dat nu in de woonwijk te zien is.

De soorttekst begint steeds met een inleiding waarin allerlei bijzonderheden zoals bekendheid in de oudheid, ontdekking, volksgeloof, legenden en gebruiksmogelijkheden aan bod komen. Dit maakt deze teksten bijzonder interessant.

Zo wordt van de Ginkgo onder andere verteld, dat dit de enige boom was die de kernbom op Hiroshima overleefde. Na deze inleiding volgt informatie over zaken als hoogte, vorm van de kroon en herfstkleuren. Ook is bij elke soort de vorm van het blad getekend en ook bijzondere vruchten krijgen een afbeelding. Met 400 boomsoorten kan dit boek zich meten met een echte bomengids als *Tirion Bomengids*, die 600 soorten behandelt. De meerwaarde van deze Haagse bomencatalogus ligt in het fraaie fotowerk en de bijzonder informatieve inleiding bij elke soort.

Achterin het boek is een uitneembare wandelkaart te vinden waarop, drie wandelroutes (5-7 km) staan aangegeven. Ongetwijfeld nodigt die kaart velen uit zo'n wandeling te ondernemen, ook als je niet in deze woonwijk woont. Het is een mooie manier om met een groot aantal boomsoorten kennis te maken.

Gert Bayens & Joop Mourik 2012. *Lezen in het duin. Nagenieten van de Gouden Eeuw*. KNNV Uitgeverij Zeist. 160 pagina's Prijs € 29,95.

In 1991 verscheen een fantastisch boek: *Lezen in het duin*, geschreven door Gert Bayens en Jaap Duyve. Iedere trouwe bezoeker van de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) wilde dit boek in de kast hebben.

Dit boek opende velen de ogen voor allerlei zaken die ze voorheen niet hadden opgemerkt. Prachtig kaartmateriaal van Frans van den Berg, aangevuld met nog oudere historische kaarten en talrijke historische foto's, illustreerde een vlot geschreven tekst.

Natuur- en cultuurgeschiedenis werden hier op een buitengewoon geslaagde manier vervlochten.

Liefhebbers van de AWD konden in 2003 een nieuwe publicatie kopen: *Astrid, Barnaart en Cycloop: het ABC van de AWD*, geschreven door Gert Bayens. Hierin werden de namen die Frans van den Berg op zijn kaarten vermeldde, kort toegelicht. Uiteraard waren de kaarten van Frans in deze publicatie ook te vinden.

In 2011 verscheen hiervan een verbeterde en uitgebreide herdruk. Ook bij de bezitters van de hiervoor genoemde boeken zal het nieuwe boek *Lezen in het duin, nagenieten van de Gouden Eeuw*, ongetwijfeld weer aftrek vinden. Natuurlijk kom je kaarten en foto's tegen die je eerder hebt gezien, maar het geheel ziet er zo fantastisch uit dat je geen moment zult aarzelen ook dit boek aan te schaffen.

Van een herdruk kun je eigenlijk niet spreken, daarvoor verschilt de uitgave uit 1991 te veel van het nieuwe boek. Dat uit zich meteen al in de titel, die gekozen is omdat nu ook de zone van de landgoederen ten oosten van de AWD behandeld wordt. Verder verschilt dit nieuwe boek door de geweldige rijkdom aan illustraties. Natuurlijk zie je weer die bijzondere kaarten van Frans van den Berg en de historische zwart-wit foto's van oude boerderijen, jachtopzieners en andere duingebuiters.

Maar nu zijn honderden foto's in kleur en modern kaartmateriaal toegevoegd. Daarbij een vlotgeschreven tekst (dat kun je beide auteurs wel toevertrouwen) die in korte 'hapklare' brokken wordt opgediend. Wellicht daardoor begin je al snel te lezen op de pagina waar het boek opvalt, want direct zie je daar een interessant onderwerp of een boeiende foto of kaart.

Als je het boek zo gebruikt ontgaat je wellicht de tweedeling die de auteurs in het boek hebben aangebracht. Het boek bestaat namelijk uit twee delen: *Deel 1 Landschap en gebruik*, *Deel 2 Wandelen door de tijd*. De titels van de twee delen zijn wat verwarrend, want in deel 1 had ik de indruk al regelmatig bezig te zijn met "wandelen in de tijd."

Kort samengevat kun je zeggen dat deel 1 het gebied als geheel behandelt en dat in deel 2 dieper wordt ingegaan op de deelgebieden afzonderlijk.

Was het boek uit 1991 al een aanrader, dit boek is een aanrader in het kwadraat

Jan Jacobs: van vele markten thuis

Tijdens de vrijwilligersavond in april werd Jan Jacobs uitgeroepen tot vrijwilliger van het jaar. Jan is iemand die zich op verschillende terreinen al heel lang inzet voor de vereniging. Hij is de motor achter de verspreiding van de Strandloper. Hij doet het onderhoud van de zeetrekhut, waar leden van de vereniging tellingen doen van de vogels boven zee.

Hij is de coördinator van de broedvogeltellingen in de Amsterdamse Waterleidingduinen en telt daar zelf ook. Jaarlijks lees je daarover in de Strandloper. Hij is ook velen jaren actief geweest als bestuurslid. Hij hield zich verder bezig met de paddenbescherming en stemde het plaatsen van de hekken af met de gemeente. Hij was bovendien jarenlang beheerder van het Jan Verwey Natuurcentrum en in die hoedanigheid was hij ook een van de sleutelpersonen achter de verhuizing. Zijn

bouwkundige achtergrond en technische kennis waren voor ons daarbij zeer waardevol. Mede dankzij hem zitten we er nu zo geweldig bij. Tijdens de vrijwilligersavond werd Jan al in het zonnetje gezet, maar graag maken wij van de gelegenheid gebruik om hem langs deze weg nogmaals heel hartelijk te bedanken voor zijn inzet, expertise en enthousiasme al deze jaren!

Nieuwe beheerder Jan Verwey Natuurcentrum

Jan blijft actief binnen onze vereniging. Wel is er een taak die hij de komende tijd overdraagt; die van beheerder van het Jan Verwey Natuurcentrum. Gelukkig hebben we inmiddels iemand gevonden die het van Jan wil overnemen; Wim Laatzer. We zijn blij

dat hij ons vrijwilligersteam komt versterken en wensen Wim veel succes!

Namens het bestuur,
Peter Spierenburg

Foto's: Ineke van Dijk

Schoonmaak en inventarisatie nestkastjes

Vinkeveld 23 maart 2013

Jos Zonneveld en Rob Choufoer

Sinds de start van het nestkastjesproject in 2009 worden ieder jaar de nestkastjes geïnspecteerd en schoongemaakt door de twee initiatiefnemers, Jos Zonneveld en Rob Choufoer. Op deze zeer koude zaterdagmiddag, er stond een krachtige oostenwind met temperaturen rond het vriespunt, was het dan toch de hoogste tijd om gewapend met ladder, hamer, spijkers, nijptang en afwasborstel de ronde te maken. Brrr....

In de loop van het jaar hebben de nestkastjes nogal te lijden gehad van soms de weerelementen (afgewaaide dakjes), maar nog veel meer van vernieling. Op sommige speelplaatsen zijn de nestkastjes gewoon van de boom gerukt. Op die plekken hangen we ze natuurlijk ook niet meer terug. De vader van Jos heeft gelukkig weer wat fraaie nestkastjes gemaakt en dus gingen we op pad met een aantal nieuwe nestkastjes om op te hangen. Een erg leuk initiatief om op die manier een bijdrage aan dit project te leveren.

Trouwens, ook de warme koffie bij de familie Zonneveld was deze zaterdagmiddag heerlijk.

Even opwarmen en wat gevoel in de vingers maakt het werk toch wat makkelijker.

Wat al snel opviel was het tegenvallende aantal bewoonde nestkastjes. Telden we in 2012 nog 14 van de 27 nestkastjes bewoond, ofwel 52%, nu kwamen we niet verder dan 7 op de totaal 30 nestkastjes, ofwel een bedroevende 35%. Dat is ruim de helft minder dan het jaar daarvoor. De reden hiervoor is de in het voorjaar begonnen renovatie van het groen. Dat betekent niet alleen veel onrust voor de vogels, maar door het weghalen van de noodzakelijke begroeiing ook dat aan basisvoorwaarden niet meer wordt voldaan. Voor een goede en gezonde vogelstand is het noodzakelijk dat er ook voldoende struiken zijn die kunnen voorzien in voedsel, veiligheid en rustplaatsen voor de vogels. Met de huidige groenrenovatie wordt hieraan geen uitvoering gegeven. Wat dadelijk resteert zijn wat lage struiken, heel veel gras en een paar bomen... Wat tijdens de afgelopen wat warmere dagen opvalt is de oorverdovende stilte. Was er voorheen nog sprake van

fraaie zangconcerten in de vroege ochtenduren, nu resteert slechts stilte met af en toe een verdwaald vogelgeluid.

Wat erg leuk was tijdens de inventarisatieronde, is dat twee bewoners spontaan naar buiten kwamen met de vraag of we de door hen zelf opgehangen kastjes wilden controleren en schoonmaken. Maar natuurlijk! Uiteraard hebben we hier en daar ook weer wat nieuwe nestkastjes opgehangen, maar met alleen het ophangen van nestkastjes ben je er natuurlijk niet. Wij zijn dan ook zeer benieuwd hoe de groenrenovatie uitpakt in relatie tot bewoning van de nestkastjes.

Volgend jaar hoort u weer van ons!

Extreem winterweer: extreme aantallen meeuwen op het strand.

Hein Verkade

Als je over het strand wandelt, ben je nooit alleen. Met mooi weer kun je over de hoofden lopen en word je links en rechts door honden ingehaald. Maar wanneer het hard waait en regent, is het strand bijna voor jou alleen. Er zit een patroon in de drukte op het strand dat vooral wordt bepaald door het weer en de dag van de week.

Op het strand zijn ook altijd meeuwen. Als je daar een beetje op let, blijken ook de meeuwen op het ene moment veel talrijker dan op het andere moment. Zo kun je op een mooie zondagmiddag naast de vele bezoekers soms duizenden meeuwen langs de waterkant zien lopen, terwijl het er een week later, onder dezelfde weersomstandigheden, maar een handje vol zijn. Er zit dus vast ook een patroon in het voorkomen van de meeuwen. Zij laten zich niet door het mooie weer en de dag van de week leiden. Maar wanneer is het strand dan aantrekkelijk voor meeuwen?

In het voorjaar en de zomer zijn de meeuwen nooit talrijk op het strand. Het is de periode waarin er voor het nageslacht wordt gezorgd. De meeste vogels zitten dan dicht bij de kolonies. Grote kolonies zijn niet in onze omgeving te vinden, maar op de Waddeneilanden en in Zeeland. Na de broedtijd verschijnen ze met hun uitgevlogen jongen langs de hele kust. In het najaar en de winter is de kans op veel meeuwen op het Noordwijkse strand dus veel groter. Maar ook dan kunnen de aantallen enorm verschillen. De winter van 2011/2012 was zo'n winter met soms extreem hoge, maar soms ook extreem lage aantallen.

Reeds vele jaren worden de vogels op het strand geteld tussen de strandpalen 81 en 71. Dit traject van 10 kilometer loopt van de vuurtoren in Noordwijk tot de provinciegrens met Noord-Holland. Zelfs na zo'n 13 jaar tellen, kun je je nog verbazen over de grote verschillen per telling zoals die in 2012 optraden (zie tabel).

Tellingen 24 januari -5 maart 2012				
Datum	24-jan	6-feb	20-feb	5-mrt
Temperatuur	6 gr. C	-7 gr.C	4 gr. C	6 gr. C
DODAARS	0	1	0	0
FUUT	1	0	0	0
SCHOLEKSTER	24	23	62	44
ZILVERPLEVIER	0	3	0	0
KANOET	0	1	0	0
DRIETEENSTRANDLOPER	191	96	118	94
BONTE STRANDLOPER	0	7	1	0
WULP	0	1	0	0
ROSSE GRUTTO	0	1	0	0
KOKMEEUW	2.486	17	2.256	1
STORMMEEUW	2.848	157	5.943	0
ZILVERMEEUW	5.759	344	6.322	18
KLEINE MANTELMEEUW	10	0	54	1
GROTE MANTELMEEUW	133	11	28	0
DWERGMEUW	1	0	0	0
DRIETEENMEEUW	43	0	1	0
KAUW	6	1	0	0
ZWARTE KRAAI	30	26	15	16
Totaal	11.532	689	14.800	174

In de tabel staan alle vogels die op het strand werden waargenomen tijdens de vier tellingen van 24 januari tot 5 maart 2012. Er zit steeds een periode van ongeveer twee weken tussen de tellingen. Wat direct opvalt, zijn de enorme verschillen per bezoek. Het zijn met name de meeuwen die voor de extreme aantallen zorgen. Maar wat is nu de oorzaak van dit verschijnsel?

Daarvoor kijken we allereerst naar de weersomstandigheden in de winter van 2012.

Het was een merkwaardige winter. Van begin december tot eind januari wordt het weer gedomineerd door een sterke westcirculatie. Dit levert meestal veel regen, hoge temperaturen en harde aanlandige wind op. Eind januari slaat het weer plotseling om. We belanden in een koudegolf met extreem lage temperaturen en ijzige oostenwinden. In een aantal nachten komt de temperatuur zelfs langs de kust onder de -10 graden uit. Echter, strenge heren regeren niet lang en na 12 dagen is het gedaan met het winterweer en keert de westcirculatie terug. De temperaturen komen weer ruim boven nul en perioden met harde westenwinden en rustig weer wisselen elkaar af.

Tijdens een periode met harde westenwinden wordt de zeebodem door de golfslag en de stroming flink omgewoeld. Veel schelpdieren raken los van de bodem en spoelen massaal aan op het strand. Dit betekent een enorm voedselaanbod voor de meeuwen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er na twee maanden met westenwinden meer dan 10.000 meeuwen op het strand zitten op 24 januari. Duizenden Kok-, Storm-, en Zilvermeeuwen doen zich tegoed aan het feestmaal. Het aantal van 43 Drieteenmeeuwen valt hierbij in het niet maar is zeker zo opmerkelijk. Drieteenmeeuwen zijn, nog meer dan de andere meeuwen, echte zeevogels die alleen tijdens westerstormen langs de kust verschijnen. Zij blijven dan altijd vliegen en komen alleen op het strand terecht als zij iets mankeren. Door de aanhoudende stormen in 2012 verzwakken een recordaantal vogels die uitgeput op het strand belanden. Drieteenmeeuwen zoeken hun voedsel op zee en reageren niet op de enorme hoeveelheid aanspoelsel op het strand. Zij rusten alleen maar uit langs de waterkant.

Doordat de voedselaanvoer eind januari onder invloed van de oostenwind stopt is het snel over met de pret. Dan komen de meeuwen al gauw in de problemen. Er is meer energie nodig om de lichaamstemperatuur op peil te

houden, terwijl er nauwelijks nog voedsel voorhanden is. Er is maar één oplossing: maken dat je wegkomt. Massaal verdwijnen de vogels in westelijke en zuidelijke richting, waar mildere temperaturen en hopelijk meer voedsel te vinden zijn. Het is op 6 februari extreem stil op het strand bij -7 graden. Niet dat het saai is, want het winterweer zorgt voor ongewone soorten als een Dodaars, Wulp, Kanoet, Rosse Grutto en Bonte Strandlopers, vermoedelijk verzwakte vogels die de bevroren Waddenzee zijn ontvlucht. Deze zijn na de terugkeer van het milde weer na 10 februari weer snel verdwenen en ook de meeuwen keren massaal terug na de eerste westerstorm. De aantallen Kok- en Zilvermeeuwen zijn ongeveer gelijk aan die voor de winterse periode, maar het aantal Stormmeeuwen is nu zelfs verdubbeld! Veel Stormmeeuwen overwinteren onder normale omstandigheden in het Oostzeegebied. Hier sloeg de koude nog feller toe dan bij ons. Veel Stormmeeuwen zoeken een veilig heenkomen in zuidwestelijke richting. Mogelijk ontmoeten zij op de Noordzeestranden de meeuwen die door de volgende extreme weersomslag alweer in noordelijk richting vliegen, waardoor er eind februari een recordaantal Stormmeeuwen op het Noordwijkse strand zitten. In het kielzog van deze terugkerende meeuwenmassa verschijnt een opvallend aantal Kleine Mantelmeeuwen in Noordwijk. Nog nooit zaten er in februari meer dan vijftig van deze zomerse meeuwen op het strand.

In maart wordt het rustig en lenteachtig weer, waardoor het voedselaanbod snel afneemt. Alle vogels spoeden zich richting de broedplaatsen en het Noordwijkse strand wordt weer bijna meeuwloos.

Zo worden in zes weken tijd vele hoogte- en laagterecords op meeuwengebied gebroken. De belangrijkste oorzaak: het extreem warme én koude winterweer met als gevolg een overvloedig voedselaanbod of juist het ontbreken daarvan.

Foto's: Jan Hendriks

DODE LENTE

Iedereen is het over eens, het was een ongemeen koud voorjaar. Dat was ook aan de vogels te merken, of moet je zeggen: de vogels merkten dat ook? Voor half april was er nog nauwelijks sprake van vogelzang. Noch de tjiftjaf, noch de fitis, noch de nachtegaal liet zich horen. Het is zelfs de vraag of ze er al waren, misschien zaten ze nog wel in het zuiden. De eerste inventarisatieronden dit voorjaar waren om die reden niet zo aantrekkelijk. Dode lente is dan een gedachte die bij je opkomt. Onder die titel, *DODE LENTE*, schreef Rachel Carson in 1962 een boek. Het sloeg in als een bom. Niet alleen in haar geboorteland Amerika, maar ook in Europa. Het thema van het boek was de dood en het verderf die het overmatige gebruik van insecticiden onder de vogels veroorzaakte. Carson gaf met haar boek de stoot tot het uiteindelijke verbod van veel landbouwgiften en tot een andere kijk op natuurbehoud. Ook in Nederland nam men de conclusies uit haar boek serieus. Brejer, een van kopstukken van Wageningen, bracht met zijn boek *ZILVEREN SLUIERS, VERBORGEN GEVAREN* de situatie voor ons land in beeld.

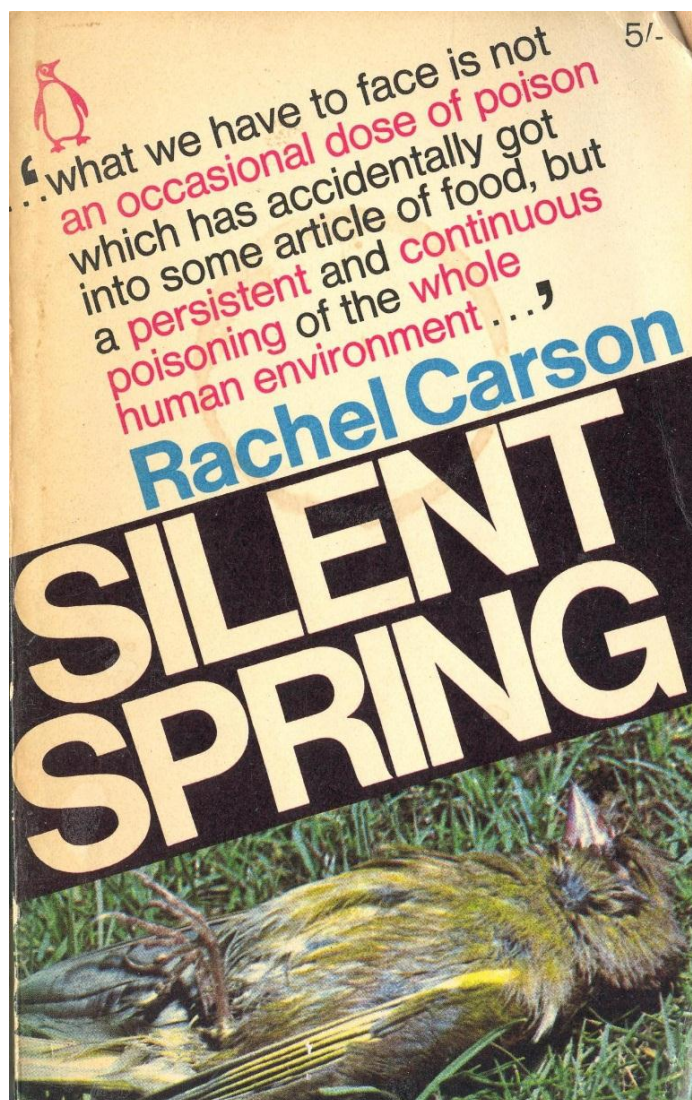
Kom daar nu nog maar eens om! De opstelling van de universiteit van Wageningen ten opzichte van het gif imidacloprid is meer dan bedroevend. Ik las in Trouw een interview met een medewerker van deze hogeschool die onderzoek had gedaan naar de schadelijkheid van het product. Hij had van alles onderzocht, behalve of het al of niet schadelijk is voor bijen. Des poedels kern liet hij liggen 'want daarin was de opdrachtgever, de producent van het gif, niet geïnteresseerd en wilde dat ook niet betalen.' Over onafhankelijk onderzoek gesproken! Als klap op de vuurpijl is dezer dagen een functionaris van een fabrikant van pesticiden tot hoogleraar in Wageningen benoemd. Op kosten van deze fabrikant!

Rachel Carson is inmiddels een bijna vergeten vrouw, althans in Europa. In Amerika, zeker in Maine waar zij woonde, staat ze nog steeds op een voetstuk. Er is zelfs een museum aan haar gewijd.

Het wordt tijd dat er weer eens een vrouw of man van het kaliber van Rachel Carson opstaat. Liefst in Nederland. Die een vlammend protest laat horen tegen de 'deskundigen' die onze landbouwgronden tot een ecologische woestijn lieten verworden. Zodat we naar Noord-Duitsland moeten gaan om nog een Veldleeuwerik te horen.

Om toch niet al te somber te eindigen: de dag dat ik dit schreef waren de vogels in de Amsterdamse waterleidingduinen weer terug. Ze zongen dat het een lieve lust was. Als die lui uit Wageningen nu maar van onze duinen afblijven.

W.Andelaar

Waarnemingen januari, februari, maart 2013

Peter Spierenburg

Waarnemingen zijn overgenomen van www.waarneming.nl. Hier is een volledig overzicht is te vinden van de vogels die deze maanden in ons waarnemingsgebied zijn waargenomen.

Zware winter

De winter van 2012-2013 was koud, maar vooral ook lang. Steeds als we dachten dat de vorst weg was, kwamen we opnieuw in een lange koudeperiode terecht. **Kieviten** blijven 's winters altijd rond de vorstgrens hangen. Pas als de grond stijf bevroren raakt vertrekken ze, om met de dooi weer snel terug te komen. Dit jaar herhaalde zich dat meerdere keren en waren er tot vier keer toe vorstvluchten te zien. Voor andere soorten was de vorstinvall van januari genoeg aanleiding om te vertrekken en pas laat in het voorjaar terug te komen. De **Kramsvogels** reageerden het eerste op het inzetten van de vorstperiode. Op 9 januari vlogen er al 100-en naar zuid, in de dagen erna gevolgd door nog enkele golven. Ze bleven de hele winter opvallend aanwezig, vooral in het dorp. Daar hadden ze het moeilijk en een flink aantal sneuvelde. Twee Kramsvogels kwamen op een bijzondere manier aan hun eind. Jan Hendriks zag op 23

januari een **Grote Zilverreiger** jagen in een kwelslootje in het middengebied. Deze pakte een Kramsvogel uit de slootkant! Na een worsteling legde de Kramsvogel uiteindelijk het loodje, maar de reiger liet hem vervolgens toch maar liggen. In een tuin in de Grashoek speelde zich een zelfde tafereel af en ving en verorberde een **Blauwe Reiger** een Kramsvogel (PB). De **IJsvogel** had opnieuw zwaar te lijden deze winter. Vanaf 16 januari verschenen er IJsvogels bij wakken rond het Oosterduinse Meer, in de AWD en in het Middengebied. Waarschijnlijk waren ze afkomstig van gebieden uit het binnenland die al eerder dichtgevroren waren. De laatste waarnemingen waren van 23 januari. Daarna is er geen enkele meer gezien, wat doet vermoeden dat het slecht afgelopen is met deze vogels. Snippen waren maar mondjesmaat aanwezig vergeleken met eerdere winters. Langs de Duinweg waren maximaal twee **Bokjes** (DN ea) aanwezig die het wel uithielden tot het eind van de vorstperiode. In de binnenduinrand werd op één locatie een maximum van 19 **Houtsnippen** (HV) geteld. Dit is aanzienlijk lager dan tijdens koudeperiodes in eerdere jaren. Mogelijk kwam dit om dat de sneeuw juist bij ons viel en niet in het binnenland. Maar waarschijnlijk heeft het deel van de populatie dat hier overwintert flinke klappen opgelopen door de opeenvolgende koude winters.

Grote Zilverreiger vangt een Kramsvogel. Middengebied Noordwijk 23 januari 2013 ©Jan Hendriks

Datzelfde geldt waarschijnlijk ook voor de **Witgat**, die vrijwel afwezig was deze winter. Ook de winteraantallen van **Grote Gele Kwikstaart** zijn terug gelopen. In totaal waren er op 9 plekken kwikstaarten aanwezig, verspreid over het dorp en het buitengebied. Een aantal jaren geleden waren dat er nog aanzienlijk meer: in de winter 2006/2007 zaten ze op 17 plekken.

Ook hier is het zorgwekkend dat na 27 januari geen enkele meer is gezien. In Polder Hoogeweg verzamelde zich in de tweede week van de vorstperiode een ongekend aantal **Krakeenden**. Ab Steenvoorden telde er 4260. Het Oosterduinse Meer bleef open tot 23 januari. In het laatste wak verbleven van 22 tot 25 januari tot 15 **Wilde Zwanen** en de eerste dagen ook 1 tot 2 **Kleine Zwanen**. Met het invallen van de vorst verschenen hier ook twee **Roerdompen** (RJ), die na het dichtvriezen weer snel vertrokken waren.

De Roerdomp die op 23 januari bij de vijver van Nieuw-Leeuwenhorst verscheen is waarschijnlijk langer blijven hangen en is tot ver in februari gezien.

Zeearend pakt meeuw!

Stel je staat op een koude februaridag op het strand bij de Uitwatering van Katwijk. Je ziet een **Zeearend** aan komen vliegen. Die pakt pal voor je neus een Stormmeeuw van het water en vliegt weg richting het noorden, waarschijnlijk om op een rustig plekje in de duinen de meeuw te verorberen. Wie zal je geloven?

Gelukkig maakte Peter Duijndam ook foto's (PD, RR). Na de show voor het Katwijkse strand bleef deze onvolwassen vogel nog een aantal dagen hangen en verbleef t/m 17 februari ten zuiden van Katwijk in Meijndel, Lentevreugd en bij het Valkenburgse Meer. Een Zeearend is een zeldzaamheid rond Noordwijk, met minder dan 20 waarnemingen ooit. Af en toe komt een vogel langs de kust afzakken op weg naar een overwinteringsgebied.

Bij vrijwel alle waarnemingen gaat het om langsvliegende vogels in de winter. In februari 2006 verbleef er even een onvolwassen Zeearend in de regio, bij de Kagerplassen. Deze vloog ook een keer over het strand bij de AWD. De vogel die in 2010 een week bij de Kagerplassen verbleef bereikte ons waarnemingsgebied niet.

De populatie Zeearenden in Nederland groeit gestaag, met in 2012 al 4 paren. In de loop van jaren hebben deze broedvogels 14 jonge Zeearenden voortgebracht. Volwassen vogels zijn honkvast en blijven het hele jaar rond hun broedgebied. Jonge vogels hebben meer de neiging om te gaan zwerven en op zoek te gaan naar nieuwe geschikte gebieden.

Met de toename van de broedpopulatie is het te verwachten dat er steeds vaker jonge Zeearenden rond zullen zwerven door het land.

Wellicht dat in komende jaren er opnieuw af en toe een vogel rond Noordwijk verzeild raakt. De meeuwen zullen er niet blij mee zijn.

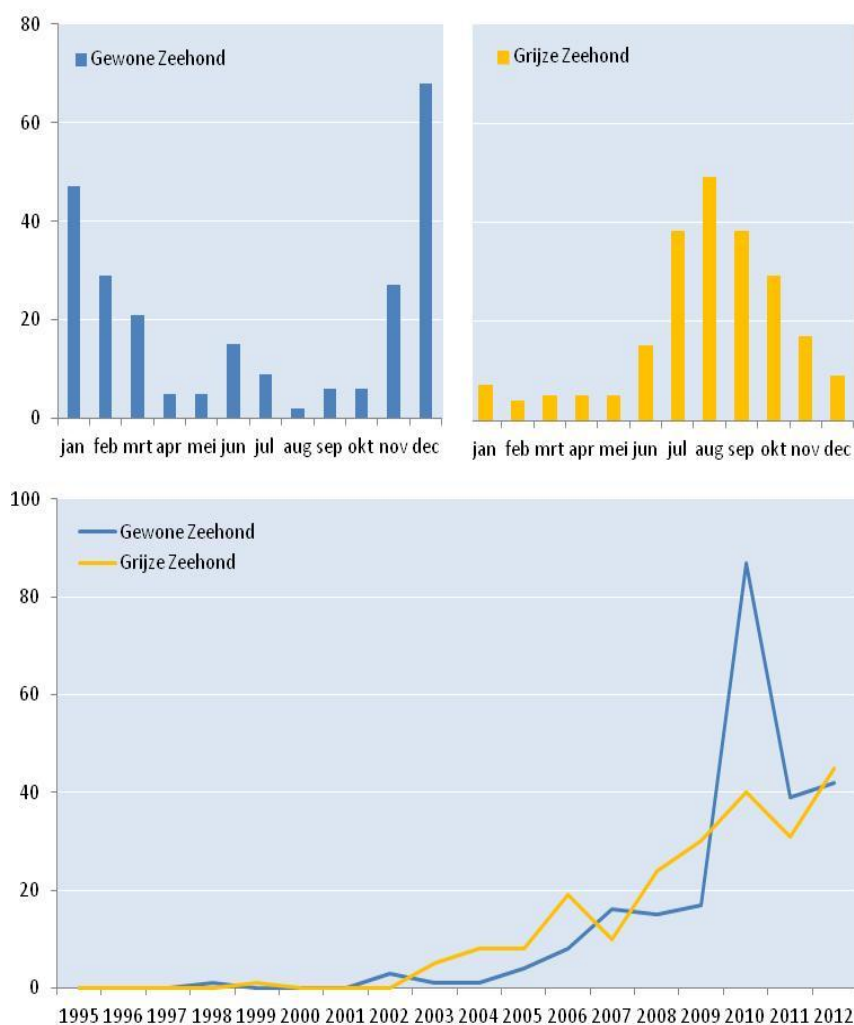

Zeearend Uitwatering Katwijk 13-2-2013 ©Peter Duijndam

Zeehonden op strand?

gewone zeehond Binnenwatering Katwijk 12-1-2013 ©Co Dooms

Op 28 december liepen Hein Verkade en Jan Jacobs in het donker op strand, nieuwsgierig naar de nachtelijke activiteiten van voedselzoekende Drieteenstrandlopers.

Bij de provinciegrens kwamen ze tot drie keer toe een zeehond tegen die op het strand lag te rusten.

Het Noordwijkse strand is overdag te druk voor zeehonden om aan land te komen. Alleen 's nachts op het rustigste stukje strand durven ze dit blijkbaar aan. Niet toevallig is dit ook het strand waarvoor plannen zijn om de rust verder te versterken. Door zonering moet de natuur hier voorrang krijgen: een strandreservaat. Als dat lukt, zouden we dan over een aantal jaar de zeehonden op het strand kunnen zien liggen?

Misschien wel, want steeds vaker zien we vanuit de zeetrekthut of vanaf het strand zeehonden langs zwemmen.

De populatie van zowel de Gewone Zeehond als de Grijze Zeehond neemt sinds 1990 sterk toe in het Nederlandse waddengebied.

Sinds ongeveer 2002 is er ook een voorzichtig groeiende populatie van beide soorten in de Zeeuwse Delta. Vanaf 2002 zien we ook vanuit de zeetrekthut met regelmaat zeehonden. Dit valt samen met de vestiging in de Zeeuwse Delta. Mogelijk zien we dus vooral Zeeuwse dieren.

Ook is het mogelijk dat er meer dieren zijn gaan pendelen tussen Waddenzee en Delta. Langs de zeetrekthut gaat het niet alleen om passerende zeehonden. Vaak zijn ze langer aanwezig, vissend en slapend in zee.

Opvallend is dat de twee soorten een verschillend seizoenspatroon hebben. De Gewone Zeehond zien we vooral in de winter. De Grijze Zeehond verschijnt juist in de zomer, met de piek in augustus. Ze zijn dan makkelijk te benaderen. Zwemmers en surfers kunnen dan ineens vlakbij een imposante Grijze Zeehond zien opduiken.

Aantallen zeehonden gezien per maand en per jaar vanuit de zeetrekthut 1995-2012

Maandoverzicht

januari

Januari begon en eindigde met een opvallend zachte periode, maar was toch een koude maand. We hadden een lange vorstperiode die op 10 januari begon en pas eindigde op 27 januari. In de nacht van 14 op 15 januari viel er een pak sneeuw. Anders dan we in eerdere winters gewend waren bleef juist het noorden en oosten van het land sneeuwvrij. Op 20 en 21 januari bracht een depressie uit het zuiden opnieuw sneeuw.

Paterjzen Brongsgeest Noordwijk 16-1-2013 ©Pim Julsing

SOVON heeft elke jaar een 'jaar van...' waarin een bepaalde soort extra aandacht krijgt van vogeltellers. Dit keer is het de beurt aan de Paterjzen. Het jaar van de Paterjzen begon met de waarneming van de vaste koppel **Paterjzen** in de Brongsgeest op 1 januari (JF). Koppels Paterjzen waren op 5 plaatsen in ons waarnemingsgebied te zien, met in totaal 32 vogels (AS, JS, MK ea). De eerste dag van januari was ook de beste zeetrekdag, met 1068 **Drieteenmeeuwen**, 1570 **Alk/Zeeoeten** (AS, JD, PS). Bijzonder voor de winter was dat naast een **Grote Jager** er ook nog steeds twee **Kleine Jagers** aanwezig waren voor de kust (AS, JD, PS). De **Kleine Rietganzen** trokken zich weinig aan van de slechte weersvoorspellingen en vlogen gewoontegetrouw begin januari massaal van hun overwinteringsgebied bij Damme in België naar

Denemarken. Op 2 januari vlogen 2590 vogels over de duinen naar noord (AS). Die dag zaten er 754 **Drieteenstrandlopers** op het strand tussen Noordwijk aan Zee en de provinciegrens (HV). Op 8 januari zat er een groep van 18 **Witte Kwikstaarten** in de Elsgeesterpolder (RR). Op 13 januari maakten twee **Raven** vanuit Wassenaar een uitstapje naar het noorden en vlogen over de Noordzijdepolder (CZ). In Polder Hoogeweg overwinterden 2 **Slechtvalken** (JD). Elders verschenen deze of andere ook af en toe, onder andere in de Noordzijdepolder en het Langeveld om op duiven te jagen (PS). Er waren minimaal twee Smellekens aanwezig, getuige de waarnemingen van zowel een man als een vrouw, in het gebied tussen de St Bavo en de Elsgeesterpolder (RJ, JD, JS, MW). Het koude weer bracht ook **Ruigpootbuizerden** in beweging. Op 19 januari jaagde er één boven de Luchter Zeeduin (AS), op 22 januari vlogen er twee over Noordwijk aan Zee (JD) en op 23 januari één over de Noordzijdepolder (RJ). In de AWD overwinterden minimaal 2 **Klapeksters** (AS, MC ea). Een mannetje **Zwartkop** bracht de winter door rond een voedertafel in Rijnsoever Katwijk (AM). Ook alle overwinterende **Ringmussen** bleven dicht bij de voedertafels: 4 in Grashoek (ID), 13 in Vinkeveld (NA) en 12 in Noordwijkerhout (PS). De **Geelgors** liet het als overwinteraar afweten met maar één vogel op 2 januari in de Noordzijdepolder (PS). Op 16 en 17 januari verbleef een mannetje **Pijlstaart** in de wijk Grashoek (JH). In de binnenduinstrand bij het Malotedel verbleef van 16 tot 22 januari een **Kleine Bonte Specht** (JH, AS) en ook was er één aanwezig in het Schrama in de AWD op 16 januari (AS) en in het Langeveld op 19 januari (PS).

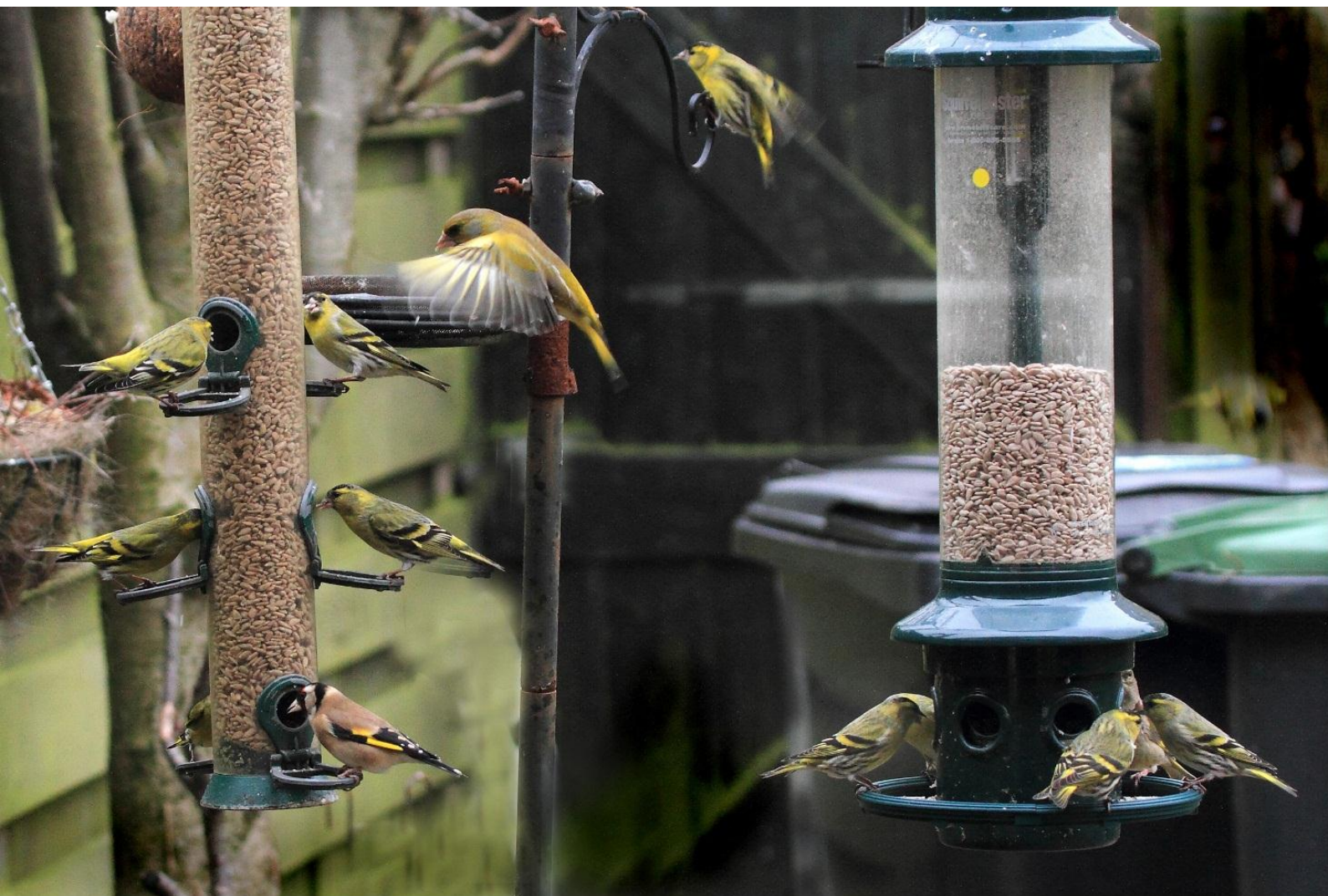
© Peter van Duijn

Zwartkop, Rijnsoever Katwijk 19-1-2013 ©Peter van Duijn

februari

Februari bracht meer kou en sneeuw. Na een korte zachte periode zette op 8 februari opnieuw een lange vorstperiode in die tot 24 februari aanhield. Op 23 en 24 februari viel er sneeuw. De wind bleef een groot deel van de maand in de noordoosthoek.

Vanwege de aanhoudende kou zat er weinig beweging in de vogels in februari. Het beeld bleef als in januari: 1-2 **Grote Zilverreigers** verspreid over het hele waarnemingsgebied, flinke groepen **Kramsvogels** (174 op 9 februari in Klein Leeuwenhorst JD) en een grote groep **Krakeenden** in Polder Hoogeweg (940 op 15 februari JD). Van 4 tot 7 februari verbleef er een **Roodkeelduiker** op het Oosterduinsemeer (SW). Op 13 februari zwommen 2 **Nonnetjes** in de Maandagse Watering in de zuidwesthoek van Polder Hoogeweg (JF). Op 13 februari zag Johan Passchier een jagende **Kerkuil** in de duinen aan de noordrand van Noordwijk. Op 14 februari vond hij een dode **Ransuil** in Boerenburg (JP, JD). Deze had vleugelmerken waaruit bleek dat deze als volwassen vogel in juli 2010 bij Schiphof was gevangen. De uil was sterk vermagerd en mogelijk door voedselgebrek van zijn vaste stek in de Haarlemmermeer verjaagd. Het goede jaar voor **Kleine Bonte Spechten** zette door met nu ook een waarneming op Nieuw-Leeuwenhorst op 17 februari (HV). Als echte standvogels vestigen **Boomklevers** al vroeg in het seizoen een territorium. Met 5 territoria in de binnenduinrand, minimaal 2 op Nieuw-Leeuwenhorst en 4 op Offem is 2013 een ongekend goed jaar. Dit moet wel het gevolg zijn van nieuwe vestiging van vogels van elders. Lokaal hadden we tot voor kort maar enkele paren. Het winterweer bracht ook minder gebruikelijke gasten naar het dorp en soms de voedertafels. In het Vinkeveld bezocht een mannetje **Rietgors** op 10 en 14 februari een voedertafel (NA). In heel Nederland wemelde het in februari en maart van **Sijzen** op doortocht, wat tot in de tuinen van Noordwijk te zien was. Piet Broekhof had op 23 februari meer dan 10 **Sijzen** op de voedertafel, voor het eerst in jaren (PB). Ook **Goudvinken** zochten het dorp op, met 1 op 26 februari in Rijnsoever Katwijk (PH) en 2 op 28 februari in Duinpark (JD).

Piet Broekhof had op 23 februari meer dan 10 *Sijzen* op de voedertafel. Grashoek Noordwijk ©Piet Broekhof

maart

Maart begon met zacht lenteweer. Op 5 en 6 maart gingen de temperaturen zelfs richting de 15°C, iets waar we ons daarna tot half april zelfs niet meer konden voorstellen! Maart was extreem koud. Na de zachte start bracht de aanhoudende noordelijke stroming de hele maand nachtvorst en droogte. Het koude weer betekende dat de natuur veel later op gang kwam dan waar we de laatste 20 jaar gewend aan waren geraakt.

Het aanhoudende winterweer leverde in maart interessante trekbewegingen op. Wadvogels die door het winterweer verjaagd waren trokken nu weer terug, wat grote aantallen opleverde. Goede trekdagen waren 8 maart, met 325 **Wulpen** en 28 maart met 300 **Bonte strandlopers** en 22 **Zilverplevieren** (JD). Op 4 maart vlogen 1100 **Brandganzen** naar noord langs de zeetrekhut (JD). De grote passage van Kraanvogels over Nederland in de eerste week van maart ging aan ons voorbij. Er was maar één waarneming van een **Kraanvogel** op 7 maart boven de Zwetterpolder (JK). De zachte periode in het begin van de maand bracht een massale aankomst van **Grutto's**. Langs de zeetrekhut passeerden er 60 op 9 maart, een ongekend aantal. Op 10 maart onderbrak een grote groep van 54 vogels de trek om voedsel te gaan zoeken in de Elsgaestpolder (JD). Ook het aantal van 106 **Watersnippen** wees op veel trek (AS). De eerste **Lepelaar** verscheen niet veel later dan normaal: op 8 maart in Polder Hoogeweg (HV). Grutto's en Lepelaars vonden hun voedselgebieden grotendeels dichtgevroren en hadden zware weken. Op 23 en 24 maart was er zelfs trek naar het zuiden van steltlopers, vorsttrek in maart! Naast **Kieviten** vlogen er ook 26 **Kemphanen** en 22 **Tureluurs** langs de zeetrekhut (PS). Veel trekkers stelden door het koude weer hun reis zo lang mogelijk uit. Op het moment dat de drang om de broedgebieden op te zoeken dan toch te sterk werd, dan kwamen ze ineens massaal langs. Op 27 maart trok een groot aantal **Bruine Kiekendieven** langs de kust. Er vlogen er 7 langs de zeetrekhut (JD). Op 30 maart kwam er ook massale trek los van **Kokmeeuwen** (1260), **Stormmeeuwen** (90) en **Kleine Mantelmeeuwen** (620 JD, PS). Deze hield aan in de eerste week van april, waarbij de aantallen nog verder toenamen. Met de golf meeuwen kwam op 30 maart ook de eerste **Zwartkopmeeuw** en **Visdief** mee (JD, PS).

Roodborsttapuit 10-3-2013 De Puinhoop Katwijk ©Ed Schouten

Voor de zangvogels was de kou een ander verhaal. De soorten die normaal gesproken vroeg aankomen werden in Frankrijk langdurig opgehouden door een regenfront. De vogels die al eerder gearriveerd waren hielden zich koest in de kou. Het ontbrak dit jaar aan overwinterende **Roodborsttapuiten** en de eerste arriveerde op 8 maart in de zachte periode (CZ). Die dag zong ook de eerste **Zwarte Roodstaart** op Huis ter Duin (JD). Deze voorhoede kreeg echter tot begin april maar mondjesmaat versterking. Op 10 maart was er een opvallende passage van **Grote Lijsters**. Blijkbaar waren veel vogels weg gevluht voor de kou en keerden nu massaal terug. Bij Oud-Leeuwenhorst zochten 17 vogels voedsel op het gras en in het Langeveld was een groep van 9 vogels aanwezig (AS). Bij Klein-Leeuwenhorst liepen die dag ook 3 **Waterpiepers** (AS) en in de Elsgaestpolder nog één (JD). **Tjiftjaffen** waren vanaf het begin van de maand

wel sporadisch al aanwezig, maar de eerste zang was pas op 26 maart te horen (AS). Dit is twee tot drie weken later dan normaal. De enige zingende **Zwartkop** was de overwinterende vogel in Rijnsoever, die op 13 maart de eerste voorzichtige zangpoging deed (AM).

In de zachte periode aan het begin van de maand kwamen de eerste **Gewone Dwergvleermuizen** uit winterslaap. De eerste vloog op 4 maart in de AWD (AMo). Op 10 maart vond Bart Noort in de sneeuw sporen van een **Bunzing** in het Achterhaasveld in de AWD (BN). Een jonge **Gewone Zeehond** verbleef het hele kwartaal rond de Uitwatering van Katwijk en zwom regelmatig de Binnenwatering in (AM ea).

gewone dwergvleermuis AWD 4-3-2013 ©Arthur Mol

Waarnemers

AM	Annelies Marijn	JF	Jaap Faber	PB	Piet Broekhof
AMo	Arthur Mol	JH	Jan Hendriks	PD	Peter Duijndam
AS	Ab Steenvoorden	JK	Jasper Koster	PH	Peter Honsbeek
BN	Bart Noort	JP	Johan Passchier	PS	Peter Spierenburg
CZ	Casper Zuyderduyn	JS	Joost van der Sluis	RJ	Rob Jansson
DN	Dennis van der Niet	MC	Mike Chung	RR	René van Rossum
HV	Hein Verkade	MK	Marc Kolkman	SW	Sjaak Weijers
ID	Ineke van Dijk	MW	Maarten Wielstra		
JD	Jelle van Dijk	NA	Noël Aarts		

b.v.

TELEVISIE- EN RADIO SPECIAALZAAK KOELKASTEN EN WASAUTOMATEN

Joop Faase BV
Prins Bernhardstraat 90
2202 LR NOORDWIJK

T 071 - 361 35 58

F 071 / 362 03 92

E joopfaase@wanadoo.nl

Good morning beautiful

Word beschermer van het Zuid-Hollands Landschap

Tussen vele gebouwen en wegen laat onze provincie zich van haar beste kant zien. U ook? Sta stil bij uw natuur en help ons om de unieke natuur-

gebieden in Zuid-Holland te behouden en uit te breiden. Word nu beschermer van het Zuid-Hollands Landschap. Van ons krijgt u elk kwartaal een gratis tijdschrift.

☎ 010-2722222

Zuid-Hollands Landschap
www.zuidhollandslandschap.nl

VOOR
GOEDE DOELEN

BESCHERM DE DUINEN

Stichting Duinbehoud geeft 4x per jaar het magazine DUIN uit, met foto's, artikelen en wetenswaardigheden over de duinen. Actuele duinberichten worden regelmatig op de website geplaatst. Hier kunt u zich ook aanmelden als donateur en onder andere gratis een digitaal nummer van DUIN downloaden.

WWW.DUINBEHOUD.NL

bedden
SPECIALIST.NL

beddenspecialist VERKADE

V. Limburg-Stirumstraat 38 2201 JP Noordwijk 071 3612661
www.beddenspecialist.nl/verkade

LinLux

Uw grafisch dienstverlener

...zowel particulier als zakelijk

MultiCopy Katwijk/Noordwijk

De Scheysloot 3, 2201 GN Noordwijk

T 071 408 10 03

E katwijk@multicopy.nl

I www.multicopy.nl/katwijk

MultiCopy Teylingen

Wattstraat 64, 2171 TR Sassenheim

T 0252 21 50 99

E teylingen@multicopy.nl

I www.multicopy.nl/teylingen

MULTICOPY
THE
COMMUNICATION
COMPANY

**Alleen samen
kunnen we de
natuur beschermen**
Helpt u mee?

Het Zuid-Hollands Landschap beschermt de natuur in een drukke provincie. Dat doen we door natuur en (cultuur) landschappen te verwerven, te beheren en te ontwikkelen. Zo kunt u blijven genieten van prachtige natuurgebieden, waarin van alles te ontdekken en te beleven is.

Voor dit belangrijke werk zijn we afhankelijk van uw steun. Voor meer informatie zie onze website:
www.zuidhollandslandschap.nl/steun-het-landschap

010-2722222

Zuid-Hollands Landschap
www.zuidhollandslandschap.nl

PROFIL *Mooijekind*
DE FIETSSPECIALIST

Kom eens langs bij

Profile Mooijekind
Schoolstraat 45
2202 HD Noordwijk
+31 71 3612826

www.facebook.com/ProfileMooijekind

HET KLEINE REISCOLLECTIEF

kleinschalig verantwoord vertrouwd

Wij organiseren natuurbelevingstochten, kant en klaar of op maat, voor vogelaars en liefhebbers van fietsen, wandelen en kanovaren. Wij zijn er voor kleine groepjes, families en individuele reizigers. Ook organiseren we studiereizen/excursies en groepsreizen. Ter plekke maken we veelvuldig gebruik van kleinschalige accommodaties, vaak gewoon bij mensen thuis. We reizen zoveel mogelijk per trein of minibus naar onze bestemmingen.

Enkele Groepsreizen 2013

Albanië , cultuurrijke wandelreis	20 juli
Albanië , wandelen in Noord Albanië	27 juli
Polen , spannende reis voor ouders en kinderen	27 juli
Polen , ontdek Noordoost Polen, wandelreis	2 augustus
Schotland , wandelen op de Isle of Skye	30 augustus
Zweden , Falsterbo, vogeltrek	29 september

Wij organiseren reizen in

Albanië	Hongarije	Polen	Slovenië
Belarus	Kroatië	Roemenië	Slowakije
Bulgarije	Nederland	Schotland	Tsjechië
Engeland	Noorwegen	Servië	Zweden

Het Kleine Reiscollectief is een initiatief van

Meander reizen

info@hkrc.nl www.hkrc.nl 085-7853820

ANTIQUARIAAT

Moby Dick

*gespecialiseerd
in natuurboeken*

Schoolstraat 31

2202 HD Noordwijk

Tel. (071) 361 94 98

www.mobydicknoordwijk.nl

DE BESTE Boekverkoper
van Nederland

Online boeken
bestellen?

Sta achter je
Noordwijkse
boekhandel en ga
naar onze webshop

www.boekhandelvandermeer.nl

Vandaag besteld en morgen
overal in Nederland
thuis bezorgd.

L Boekhandel van der Meer
Libris Noordwijk > www.boekhandelvandermeer.nl

Overtref jezelf

DOE HET ZELF MARKT

Voor service en maatwerk!

Keyserswey 46

(Industrieterrein s'Gravendijck)

2201 CX Noordwijk

Tel: (071) 3613728

Fax: (071) 3646232